

Jautājums:

Vai „nepārprotams pierādījums” likuma „Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru” 14. panta septītās daļas izpratnē ir tikai tiesu eksperta atzinums vai arī „speciālista” vai ārvalstīs sertificēta eksperta atzinums?

Likuma „Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru” 14. panta septītās daļā noteikts, ka:

„Ja Uzņēmumu reģistram tiek iesniegti nepārprotami pierādījumi, kas apliecina paraksta viltošanas faktu, Uzņēmumu reģistra valsts notārs pieņem lēmumu par atteikumu reģistrēt (pievienot lietai) dokumentus vai izdarīt ierakstu komercreģistrā.”

Reģistra prakse:

Reģistra valsts notārs nav tiesīgs pats vērtēt, vai attiecīgais paraksts ir ticis viltots. Likumdevējs nav konkretizējis jēdziena „nepārprotami pierādījumi” saturu. Tiesību eksperti¹ ir atzinuši, ka ar jēdzienu „nepārprotami pierādījumi” jāsaprot jebkādi pierādījumi, kuri nerada šaubas par paraksta viltošanas faktu. Kvalificēta speciālista - eksperta kategorisks atzinums par paraksta viltošanu nerada šaubas par paraksta viltošanas faktu. Nebūtu attaisnojams, ka Reģistra valsts notārs nereaģētu uz tik būtisku pierādījumu kā eksperta atzinumu. Tādēļ eksperta atzinums var tikt uzskatīts par nepārprotamu pierādījumu likuma „Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru” 14. panta septītās daļas izpratnē. Minētās normas mērķis ir panākt, lai, saņemot nepārprotamus pierādījumus par paraksta viltošanu, Reģistrs atzītu par juridiski nesaistošiem dokumentus, uz kuriem ir viltoti paraksti, ja šiem parakstiem būtu bijusi juridiska nozīme to īstuma gadījumā. Līdz ar to Reģistra valsts notārs ir tiesīgs atteikt reģistrēt dokumentus vai izdarīt ierakstu komercreģistrā, kā arī attiecīgi - atcelt dokumentu reģistrācijas vai ieraksta izdarīšanas komercreģistrā lēmumu, ja ir saņemti nepārprotami pierādījumi par paraksta viltošanas faktu.

Šobrīd Reģistra praksē kā nepārprotami pierādījumi tiek atzīti jebkādi eksperta atzinumi (tiesu ekspertu un neatkarīgo ekspertu jeb speciālistu atzinumi) par paraksta viltošanas faktu.

Problēma:

Saskaņā ar Tiesu ekspertu likuma tiesu ekspertīzes var veikt:

- 1) valsts tiesu eksperti;
- 2) valsts atzītie privātie tiesu eksperti (turpmāk — privātie tiesu eksperti).

Ja ekspertīze ir nepieciešama jomās, kurās nav šā panta pirmajā daļā minēto ekspertu, normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā var uzdot ekspertīzi veikt citai personai, kurai ir atbilstošas speciālās zināšanas. Tiesu ekspertu reģistrs ir publisks reģistrs, kurā iekļauta informācija par visiem tiesu ekspertiem, kas darbojas valstī. Tiesu ekspertu reģistrā² norādīts, ka ir 14 tiesu eksperti, t. sk. divi privātie tiesu eksperti, kas veic grafisko (rokraksta) izpēti. Līdz ar to administratīvajā, civilprocesā un kriminālprocesā pierādījums kā eksperta atzinums tiek uzskatīts tikai tiesu ekspertu veikta ekspertīze. Savukārt neatkarīgo ekspertu (speciālistu) veikta ekspertīze saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 183. pantu arī administratīvo tiesu praksē³ tiek atzīta tikai kā speciālista atzinums vai personu apvienības viedoklis (*amicus curiae*).

Patērētāju tiesību aizsardzības centra mājas lapā⁴ norādītas personas, kas var veikt ekspertīzi saistībā ar Ministru kabineta 2006. gada 1. augusta noteikumiem Nr. 631 “Kārtība, kādā piesakāms un izskatāms patērētāja prasījums par līguma noteikumiem neatbilstošu precī vai pakalpojumu”, piemēram: SIA „Latvijas Tirdzniecības un Rūpniecības Kameras firma

¹ Uzņēmumu reģistra amatpersonu lēmumu atziņas ar ekspertu komentāriem. *Jurista Vārds*. 06.10.2009.Nr.40 (583).

² Tiesu ekspertu reģistrs. Skatīt: <http://www.ta.gov.lv/index.php/lv/17/717/index.html>

³ Sk. arī: Administratīvās rajona tiesas 2007. gada 1. februāra, 2008. gada 30. janvāra un 2009. gada 20. oktobra spriedumi lietā Nr. A42311205, Nr. C30071001 un Nr. A42610908.

http://www.tiesas.lv/files/AL/februaris_07/01_02_07/AL_0102_raj_A295-07_7.pdf,

http://www.tiesas.lv/files/AL/2008/01_2008/30_01_2008/AL_3001_raj_A-1758-08_21.pdf un

http://c4.vds.deac.lv/files/AL/2009/10_2009/20_10_2009/AL_2010_raj_A-3544-09_21.pdf.

⁴

Ekspertīžu veicēju datu bāze. Skatīt: <http://www.ptac.gov.lv/page/177>

EKSPERTĪZE”, Preču ekspertīžu birojs, Biedrība „Latvijas Neatkarīgo ekspertu asociācija”, Tehnisko ekspertu sabiedrība SIA „TUV NORD BALTIC”, SIA „Eksperts”, Patērētāju un ģimeņu tiesību aizsardzības neatkarīgo ekspertu asociācija u.tml. Tomēr šie „eksperti” nekādā veidā nav saistīti ar grafisko izpēti. Turklāt pastāv būtiska atšķirība starp tiesu ekspertiem un citiem speciālistiem, jo:

1) saskaņā ar Tiesu ekspertu likuma 27. pantu tikai tiesu eksperti ir atbildīgi par apzināti nepatiesu atzinumu, jo saskaņā ar Krimināllikuma 300. pantu nodarījuma subjekts ir eksperts, ja viņš pirms eksperta atzinuma sniegšanas procesuāli noteiktā kārtībā ir brīdināts par **kriminālatbildību**. Līdz ar to „speciālistiem”, kas nav tiesību eksperti, nav kriminālatbildības saskaņā ar Krimināllikuma 300. pantu.

2) saskaņā ar Tiesu ekspertu likuma 9. pantu tiesu eksperts ir **neatkarīgs** tiesu ekspertīzes veikšanā un atzinuma sagatavošanā. Savukārt „speciālista” ekspertīzi pasūta un apmaksā pats pieteicējs bez tiesas vai procesa virzītāja starpniecības.

3) tiesu eksperts ir **valsts atzīts** un sertificēts likumā noteiktā kārtībā. Savukārt „speciālistiem” sertifikātu vai pilnvarojumu veikt ekspertīzi, t. sk. grafisko izpēti, piešķir privātais tiesību subjekts, piemēram, pati biedrība vai komersants. Līdz ar to šie „speciālisti” nav valsts atzīti un nav saņēmuši publisko tiesību subjekta izsniegtu sertifikātu vai pilnvarojumu veikt grafisko izpēti.

4) Saskaņā ar likuma „Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru” 14. panta otro daļu **Reģistra kompetencē neietilpst faktisko apstākļu pārbaude**.⁵ Līdz ar to Reģistrs nevar izvērtēt konkrētā „speciālista”, kas nav iekļauts Tiesu ekspertu reģistrā, izglītību, pieredzi, kvalifikāciju, neatkarību vai citus apstākļus, kas ļautu apšaubīt eksperta atzinumu.

⁵ Sk. arī: Uzņēmumu reģistra amatpersonu lēmumu atziņas ar ekspertu komentāriem. *Jurista Vārds*. 18.05.2010. Nr. 20. (615)